

Kära medlemmar – jämtar och härjedalingar!

Nu bjuder vi in till årets tredje höjdpunkt för oss medlemmar i Gillet. Höstens delikatess för många från Jämtland och Norrland väntar på oss. Även vanliga svenskar har lärt sig tycka om läckerheten. Ni ser inbjudan, om anmälningar och kostnad på sista sidan. Kalaset inleds med att årets hembygdsstipendiat astrofotografen **Göran Strand** kommer, berättar och visar bilder. Himmelska bilder och fenomen – säkert blir det en himla fin upplevelse!

Visst behöver vi bli fler medlemmar? Stackars jämtar och härjedalingar i förskingringen som ännu inte upptäckt att det finns ett alldeles eget Gille i Uppsala med omnejd för oss som frivilligt eller tvunget utvandrat från våra sköna hembygder. Ett Gille där vi kan få prata jämtnska med varandra, minnas hur det var när vi växte upp i ”stan” eller

utanför i olika väderstreck. En del kommer till och med från det egna landskapet Härjedalen. Vi drygt 100 som är medlemmar idag måste tillsammans i våra olika kretsar där vi stöter på stårschan å pöjkan heimifrån - bjö in dom. Det kostar endast 100 kronor per år.

För att underlätta penninghanteringen har Gillet numera ett **swish**-nummer så ni som brukar detta hjälpmedel kan i fortsättningen betala med mobilen. Numret är **123 094 13 02**. Prova gärna NU ni som ännu inte betalat medlemsavgiften för 2022 eller när ni betalar för surströmmingskalaset! Plusgironumret finns förstås kvar och kontanter fungerar också.

Styrelsen är lyhörd för era önskemål om program eller medverkande vid kommande möten. Hör av till någon av oss i styrelsen. Ni ser namn och kontaktuppgifter längst ner på sidan.

N' Mats O

Eva Röse ny president

Eva är precis som sina föregångare mångsidig, karismatisk och har ett stort socialt engagemang. Men framförallt är hon rolig och har en sylvass humoristisk timing som passar presidentskapet utmärkt, säger Storsjöyrans VD Andréa Wiktorsson.

Eva Röses jämtländska rötter sträcker sig tillbaka så långt som till 1100-talet. Presidentens mor kommer från Östersund och i släktleden finns flera viktiga kopplingar till stadens historia. I 1900-talets början var Evas förfäder med när Rådhuset byggdes och en annan stäktgren drev länge guldsmedsbutik på Storgatan. Presidenten beskriver själv de jämtländska rötterna som djupt förankrade och har ett sommarresidens (i form av ett härbre) vid Storsjöns strand.

”Det är med enorm vördnad jag tar emot denna fantastiska förfrågan. Mitt jämtländska blod bubblar av stolthet. Jag kommer inte att försöka fylla ut Ewerts hatt för det gjorde han så bra själv. Men elden har jag med mig. Och kampen. Jag vill ta republiken i handen och med kärlek och humor bära denna fackla rakt in framtiden,” säger Eva Röse själv i ett pressmeddelande.

Det är vi som styr och ställer i Gillet:

Ordförande Mats O Karlsson (070 517 60 16), matsokarlsson43@gmail.com **Sekreterare** Stefan Halvarsson (018-46 80 65), stefanhalvarsson4@gmail.com, **Kassaförvaltare** Bosse Häll (073 074 58 57), bosse.hall@telia.com **Bibliotekarie** Stellan Karlsson (076 309 39 36), stellan.karlsson@tele2.se **Redaktör och hemsidesansvarig** Jan Enger (070 113 48 32), jan@enger.se **Gillevärd** Rut Helmersson (070 845 13 44), ruthelmersson44@gmail.com **Hemsida:** www.jhgille.se **e-post:** info@jhgille.se **Plusgiro:** 39 30 09-6 **Swish:** 123 094 13 02

Gilletts vårmöte den 15 maj 2022

Fyrtioåret deltagare hade denna gång samlats i godan gamman å Pensionisternas hus för att avnjuta fördryck, följt av en vårsupé med goda korvar, ostar, en myckenhet av grönsaker, goda drycker och en delikat efterrätt till kaffet, varefter vidtog sångunderhållning av kvartetten Fyra vänner & en gitarr – **Kees Geurtsen, Kerstin Geurtsen, Solveig Teodorsson, Bertil Teodorsson**. Av dessa var det Bertil som stod för gitarrspelandet, Kees för det mesta av presentationen och ”mellansnacket”, och samtliga fyra lät esomoftast unisont sina ljuva stämmor flöda. - Kees, född holländare, berättade bl.a. om hur det i början av 1960-talet utanför Hollands kust, i Nordsjön, förevar så kallade piratradiosändningar (i likhet med Radio Nord och Radio Syd utanför Sverige) att lyssna på, med en myckenhet av dåtida populärmusik. Men där förevar inslag av reklam, under denna era strängeligen förbjudet inom Sveriges ”kringkasting”, med Sveriges monopolradio.

Hursom, kvartetten begynte den musikaliska soarén med Tage Danielssons ”Vi har alla gått ombord på livets tåg”, ur Svenska Ords revy Lådan, där även medverkade Hans Alfredson, Gösta Ekman och Fatima Ekman: ”... rusar fram på denna jord med hoppfull håg ... vi kan aldrig nånsin bromsa livets tåg, vi reser från prolog till epilog”.

Inledningen följdes av Evert Taubes. Här är den sköna sommaren : ”... där mandelblom står, och då ser jag lilla Karin, till brunnen hon går, Och då ropar hon till mig, ja på blommande stig, Se här är den sköna sommaren som jag har lovat dig”

Nästa klassiker blev Vildandens sång, på sin tid framförd av Thory Bernhards. Härur, avhandlande att anden tragiskt mister sin make genom jägarens kula, kan nämnas följande rader: ”En afton vi summo, Så sakta i säven, En båt syns i fjärran, Och framme i stäven, En jägare stod, Och han sökte vårt blod, Och strax på minuten, Det blixtrar och knallar, Min make är skjuten ... Jag drar nu min färde, Till obebodd ö uti vilande sjö, Till obebodd ö uti vilande sjö”

Här förstärktes kvartetten med trenne ”doare” eller bakgrundssångare, medlemmarna **Mats O Karlsson, Jan Enger** och **Karl Eric Ericson** – sist nämnde f.ö. OD-ist -, vilka på sedvanligt manér i bakgrunden doade, synnerligast på just vokalen o-o-o o.s.v. Den uppbackande doakörseffekten blev pyramidalt succéartad.

En annan musikalisk gigant var Cornelis Wreeswijk, även han född holländare. Av honom framfördes visan Veronica, från LP:n Tio vackra visor och personliga

Person: ”Veronica, Veronica, var är din blåa hatt?, Din älskling letar efter den, allt i den mörka natt Din älskling är försvunnen, han kommer ej igen” och det återkommande omkvädet ”När det dagas”. Här framförde försångaren Kees på holländska omkvädet som ”in de morgen”.

Men så en del av definitiv anknytning till republiken, nämligen Allan Edwall, och till att börja med Årstider (ur Grovddoppa) ”Nu är den sköna sommaren här, med lust

och fågning stor ... Och Mjölcentralens kalla glass, Och utedans och utedass”, följt av ”Visst är det bättre men int’ är det bra”, med konstaterandet att ”Och när en har levat, ja då ska en dö., Senor och knotor blir

blommor och hö., Allting som blivit ska bli vad det va., Och visst är det bättre, men int’ är det bra.”.

Efter att ha stuckit emellan med Mikis Theodorakis ”En sång om frihet” – måhända mest bekant via Arja Saijonmaa och Sven-Bertil Taube, med bl.a. den välbekanta texten ”så bygg en värld, en värld att leva i, nu gäller det ditt Liv, ditt eget Liv!”, och Beppe Wolgers och Olle Adolphsons ”Det gåtfulla folket”, i Jacke Sjäodins ekvilibristiska version ”Svenskar är ett folk, och dom bor i ett främmande land, detta land är så kallt så man dör,

där kan man bo i förläggning i typ Härnösand, och betrakta vad svenskarna gör”, följde mer med Jämtlandsanknytning, enkannerligen Bodil Malmstens (1944-2016) ”Ett bloss för moster Lillie”, med bl.a. texten ”Ta ett bloss för moster Lillie, Ett halsbloss & ett glas rött, Ett bloss för moster Lillie för moster Lillie har dött Hon gick bort i strumpor med sömmar, & odödliga rock’n’rolldrömmar”.

Slutrundan utgjordes av dels mer Hasse & Tage, ”Ett glas öl”: ”Framtiden verkar dyster när man grubblar över ett glas öl, men man hoppas ar barna ändå får ett glas öl!”, dels Cornelis Wreeswijks Sonja och Siv: ”Den ena hette Sonja den andra hette Siw, Och tillsammans berikade dom mitt kärleksliv, Nu blev du allt nyfiken eller hur käre bror, Men jag säger inte namnet på den by där dom bor”; i sist nämnda fall var det damernas i kvartetten tur att framgångsrikt och känslofullt agera doakör.

Som avslutande extranummer, efter extatiska applåder, följde ännu ett bidrag av Cornelis; hans översättning av Ed McCurdys fredssång, på svenska ”I natt jag drömde något som”, med bl.a. texten ”jag drömde det var fred på jord, och alla krig var slut” – något att alltjämt drömma om.

Stefan Halvarsson

Astronomen och stadsgrundaren Johan Törnsten

Vid kommande surströmmingsfesten skall JH Gille dela ut 2022 års hembygdsstipend till astrofotografen Göran Strand så därför tar vi nu tillfället i akt att presentera en annan jämtländsk astronom som dessutom var en av grundarna av Östersund, Johan Törnsten. Han blev Pehr Wargentins högt betrodd astronom och på uppdrag av Vetenskapsakademien och med dess instrument observerade han från Frösö skola den astronomiskt betydelsefulla Venuspassagen den 4 juni 1769. Data från Venuspassagen gjorda från olika delar av jorden användes för att beräkna solsystemets storlek.

Johan Törnsten föddes 1738 i Nätra socken i Ångermanland, studerade vid Härnösands Trivialskola och avlade examen 1756. Efter lantmäterexamen i Stockholm, tjänstgjorde han från år 1758 som lantmätare i Ångermanland, men beviljades tjänstledighet för studier vid Uppsala akademi, huvudsakligen i matematik, astronomi och meteorologi. Från 1771 till sin död 1796 bodde Törnsten på gården Backen i Brunflo.

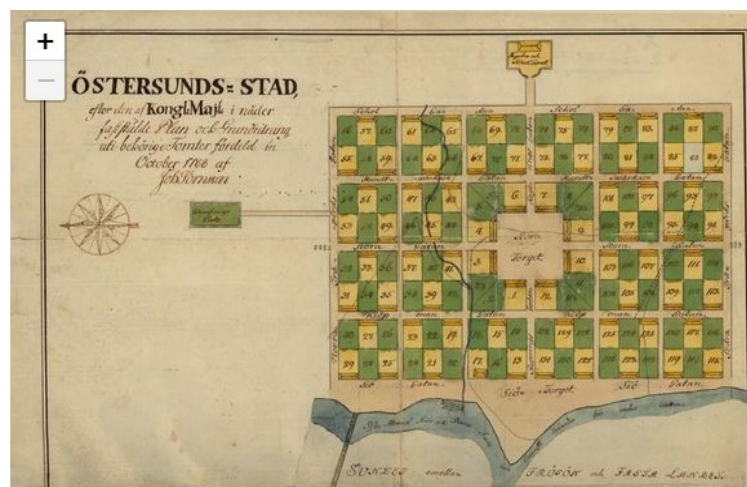
Johan Törnsten skrev 1791 en historisk avhandling om Jämtlands vägar. Den har namnet *Historisk samling om Jämtlands vägar*. Törnsten planerade också en Jämtlandsbeskrivning. I vetenskapsakademiens handlingar möter oss flera intressanta iakttagelser gjorda från hans hem Backen i Brunflo, bl.a. om en ovanlig köld 1 januari 1782 och solförmörkelsen den 3 april 1791. År 1771 utgav han den första på noggranna astronomiska bestämningar grundade kartan över Jämtland. Törnsten var den förste som mätte bland annat Åreskutans höjd, och han publicerade sina resultat i Vetenskapsakademiens handlingar med titeln *Om Norska Fjällryggens Högd över havet* (1787).

Det var självfallet, att en man med Törnstens kunskaper och rika erfarenhet om Jämtland skulle av landshövdingarna i länet (Falkengren, Rosenheim och Bunge) anlitas, då fråga uppstod om anläggande av en stad i Jämtland. Törnsten fick 1768 Gustav III:s uppdrag att anlägga staden Östersund och skapa en stadsplan, och det var när han fått uppdraget han bosatte i Brunflo. Platsen för den nya staden vid Frösös

östra sund på Odensalaböndernas västra utmarker, bestämdes av Johan Törnsten och häradshövdingen Jonas von Engeström. Staden grundades formellt genom ett kungligt privilegiebrev år 1786, och Törnstens stadsplan utgavs 1788. Törnsten styrde Östersund under de första åtta åren, och han efterträddes av apotekaren Samuel Perman.

Johan Törnsten dog 1796, men man vet inte var han är begravd, men förmodligen i Brunflo. Det finns heller inte något porträtt av honom. Dock är han fått en gata uppkallad efter sig, Törnstensgränd, som namngavs 1928 och går från kyrkoparken ner till Storsjön.

Jan Enger

Källor: Föreningen Gamla Östersund, Årsskrifter 1959, 1994, 1995
Wikipedia: Johan Törnsten

Vi påminner om att betala in årsavgiften,
100 kr per medlem.
Pg 39 30 09-6 eller Swish: 123 094 13 02

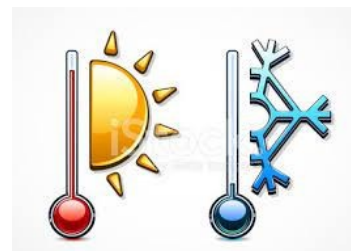

Johan Törnstens sigill

Väderrekord i Jämtland och Härjedalen

Trots den varma sommaren blev det inget nytt Sverigerekord, utan det står fortfarande Uppsala med, 38,0 grader från 1933 (tangerat av Målilla 1947). Hur ser väderrekorden ut i Jämtland och Härjedalen?

Jämtlands värmerekord är från 1947, **34,0°** i Bölestrand som också har köldrekordet **-45,8°** från 1950. Den största dygnsnederbörden (kl 07-07) som uppmätts är **109,1** mm i Bydalen från 1912 och den största månadsnederbörden **429,0** mm, uppmättes i Jormlien för januari 1989. Det kan bli blåsigt värre, 1 februari 1993 rapporterade Åreskutan en medelvind på **42,4** m/s.

Inget landskap har så hög medelhöjd som **Härjedalen**, och det präglar förstås klimatet. Värmerekordet är från 1933, **36,0°** uppmättes i Sveg 1933 och köldrekordet **-47,7°** noterades i Storsjö kapell januari 1987. Nederbördsrekorden för såväl ett dygn som en kalendermånad innehas av Malmagen vid norska gränsen nordväst om Funäsdalen. Dygnsrekordet sattes i samband med det regn som orsakade ett katastrofflöde på Fulufjället i Dalarna. Den 31 augusti 1997 uppmätte man då **128,0** mm regn. Månadsrekordet lyder på **237,2** mm och sattes i juli 1973. Den 14 januari 2003 var medelvindhastigheten på Flatruet 33,0 m/s

Notera att rekorden är från officiella mätstationer.

*Jämtar och Härjedalingar i Uppsala med omnejd
hälsas välkomna till*

Årets Surströmmingskalas

Pensionärernas Hus, Storgatan 11, fredag den 9 september kl 18.00

*Astrofotografen **Göran Strand**, årets hembygdsstipendiat, erhåller sitt diplom. Han visar sina bilder och berättar:*

"Ljusfenomen från Jämtland"

Därefter undfägnas vi den goda strömmingen, tunnbröd samt ostar, öl, kaffe och kaka, allt till en kostnad av 175 kr. Starköl och snaps finns till försäljning.

Glöm inte Sångboka!

Anmälan senast 2 september till Rut Helmersson, gillevard@jhgille.se eller tel. 070 845 13 44

Betala gärna i förväg till vårt plusgiro 39 30 09-6 eller swish 123 094 13 02